

PSEUDO-AURÉLIUS VICTOR

Les origines du peuple romain

Texte établi, traduit et commenté
par Jean-Claude Richard. Paris,
Société d'Édition «Les Belles Let-
tres», 1983, 182 pp. + dos índexs.

Com sol ser habitual en totes les col·leccions importants (tant per extensió com per tradició i públic) de textos clàssics, la uniformitat en la qualitat filològica no és freqüent. En aquesta ocasió, però, creiem que podem felicitar-nos pel magnífic treball del qual ara donem notícia, aparegut a la col·lecció de l'Associació Guillaume Budé.

És una falta, en ocasions. freqüent, trobar edicions en aquest tipus de col·leccions, en les quals es fa difícil saber on rau la frontera entre l'estricta treball del filòleg/investigador i el del divulgador. Per descomptat que no anem a criticar la tasca de l'un i de l'altre o les interferències que sovint es produeixen entre ambdues feines. Però creiem que en col·leccions com la de l'Associació G. Budé, el treball filològic ha de manar sobre l'altre. I d'aquí prové la nostra alegria, perquè el treball de J.-C. Richard és seriós i profund i, a més, reexit car, a part de complir les premisses abans citades, ajudarà a conèixer un xic més popularment una obra important però de no excessiva difusió: el *Origo gentis romanae* d'un pseudo-Aurelius Victor. Certament, és un text treballat (cf. les edicions de G. Puccioni, de l'any 1958 o la de F. Piculmayr del 1911, revisada per R. Gruendel el 1966), però aquesta edició creiem que passarà per ser la de-

finitiva, no solament pel text en ell mateix, o la traducció (en aquest cas, com ha passat en altres ocasions a la col·lecció Budé, potser no allò més important), sinó pel treball que l'envolta, bàsicament en forma d'introducció i de notes suplementàries.

Les introduccions que guarneixen algunes de les edicions d'aquesta col·lecció són ben magres. Això no passa pas amb la de Richard, on, en successius apartats i sense defugir els temes «difícils» que presenta el text (com pot ser la font de l'*Origo gentis romanae*, des d'ara OGR, o la personalitat de l'anònim que hi ha sota l'OGR), va despullant davant nostre totes les qüestions que hom es pot plantejar amb l'OGR. La síntesi entre edició, actualització dels coneixements i síntesi de la situació de la investigació és contundent i no admet dubtes sobre la seva utilitat.

Acaba, com és lògic, la introducció (p. 69) amb les remarques que fa l'autor a la seva edició. És d'agrair profundament l'honradesa de Richard en plantejar-se l'establiment del text. L'OGR disposa actualment només de dues branques manuscrites representades per un sol manuscrit cada una d'elles (O, *Oxonienis*, *Bodleianus Can. Lat. 131, saec. XV* i P, *Bruxellensis vel Pulmanni, Bibliotheca Regia 9755-9763, saec. XV*).

Això, naturalment, no presenta problemes d'*stemma*, però sí de connexions i lectures arbitràries que no poden ser recolzades en cap tipus d'evidència. Richard, seguint les tendències actuals, és estricte i manté, excepte impossibilitat, la lliçó que dona el manuscrit. Indica l'editor (p. 70) que només ha pogut fer dues aporta-

cions a l'establiment del text, perquè les connexions a apartats anteriors són més abundants. D'altra banda, és lògic que Richard s'hagi «llençat» més cap a la feina d'elaborar una Introducció i un Comentari acurats perquè era el que realment ens mancava. D'edicions antigues però prou fiables ja n'hi havien (cf. l'ed. *princeps*, de A. Schott, Antuerpine, 1579; la de J. Anrzen, *Amstelodami*, 1733). L'única cosa que cal mencionar de l'edició crítica és el problema tipogràfic que sovint presenta la col·lecció Budé, i que fa, a vegades, lenta i difícil la consulta de l'aparat crític: la divisió del text en capítols o apartats no té perquè respondre a cap caprici de l'editor, però en l'aparat crític ens sembla més útil, sempre, la referència a les línies del text que ocupa la plana que no només el capítol, el qual, com passa sovint, pot estar compost de cinc, nou o més línies.

Pel que fa al comentari, que ocupa les pàgines 107 a 182 del llibre, està fet i pensat de la manera en què haurien d'estar-ho tots els comentaris: «amb el ferm propòsit», tal i com diu J.C. Richard a la introducció (p. 70), «de no obviar cap de les dificultats inherents a l'establiment i a l'exègesi del text».

Realment és així i a la vista ja d'aquest darrer component de l'edició, el qual malauradament no sol ser molt acurat en altres edicions de la col·lecció, hom té a la vista un treball completíssim, omplert, cal dir-ho, amb dos petits índexs: un *Index nominum* i un *Index auctorum laudatorum*, al llarg del text de l'OGR.

Gràcies al treball de J.-C. Richard ens sembla que podem dir, sense mas-

sa por d'equivocar-nos, que ja tenim la bona Edició de l'*Origo gentis romanae*, una magnífica solució de síntesi entre estudi introductori, establiment del text i extens comentari final.

Joan Gómez i Pallarès

HERRMANN JUNGRAITHMAYR y
WILHELM J.G. MÖHLIG (eds.)
Lexikon der Afrikanistik.
*Afrikanische Sprachen und ihre
Erforschung.*

Berlin, Dietrich Reimer Verlag
1983. 351 pp. 3 mapas.

Más que una reseña las líneas que siguen son unas notas de lectura para especialistas en indoeuropeo y lenguas indoeuropeas.

En los últimos decenios se ha multiplicado la investigación sobre las lenguas más diversas. Esto, unido a los avances de la metodología lingüística —aplicados o desarrollados en esas investigaciones— ha dado resultados magníficos, no sólo para conocer las lenguas estudiadas, sino también para aclarar y descubrir hechos referentes a las estructuras de los sistemas lingüísticos. Así, para un lingüista, sea cual sea su especialización, es hoy, a menudo, indispensable la referencia a las obras de R.M.W. Dixon y otros varios estudiosos de las lenguas australianas (ver R.M.W. Dixon, *The languages of Australia*, Cambridge, 1980, *id.* y B.J. Blake, *Handbook of Australian languages*, Miami, 1979-).